

DOBRE I LOŠE NOVOTARIJE U STAVOVIMA KLASIČNIH I SAVREMENIH UČENJAKA

Ahmed HATUNIĆ

JU Specijalna biblioteka Behram-beg u Tuzli

hatunicahmed@hotmail.com

SAŽETAK: Ovaj rad ima za cilj da kroz šerijatskopravne argumente i stavove islamskih učenjaka klasičnog i savremenog doba rasvijetli dilemu i razilaženje muslimana u vezi s prihvatanjem novih stvari koje ranije nisu postojale, naročito u vjerskim pitanjima. Jedna grupacija islamskih učenjaka u potpunosti odbacuje bilo koju novinu u vezi s vjerom koja nije postojala u vremenu Poslanika, a.s., i ashaba smatrajući rezolutno i beskompromisno da ne postoje dobre i loše, već samo loše novotarije, čije činjenje se po njima ubraja u velike grijehе. Druga grupacija učenjaka iznosi važan stav i tezu da postoje i dobre i loše novotarije, čak i onda kada se radi o vjerskim pitanjima muslimana. I jedna i druga grupacija navodi svoje argumente iz relevantnih šerijatskopравnih izvora koje ćemo navesti, analizirati i tumačiti nastojeći doći do kvalitetnih zaključaka koji su utemeljeni u šerijatskom pravu s jedne, a prihvatljivi za svakodnevni život muslimana svakog vremena i mjesta s druge strane.

Ključne riječi: *Kur'an, tradicija (sunnat), novotarija, dobra novotarija, loša novotarija, šerijatsko pravo, muslimani, islamski učenjaci, šerijatskopравni argumenti*

Uvod

Pitanje novotarija ne prestaje biti aktualno među muslimanskom ulemom i muslimanima stotinama godina u prošlosti. U današnjem vremenu u svim krajevima muslimanskog svijeta ili ondje gdje žive muslimani kao domicilno ili doseljeničko stanovništvo postavlja se u većoj ili manjoj mjeri znak pitanja naspram novih stvari u svakodnevnom životu kao i naspram noviteta koji su vezani za vjersku praksu, a koji nisu postojali u vremenu poslanstva ili vremenima prvih generacija muslimana. U Bosni i Hercegovini pitanje i problem novotarija počinje se dodatno aktualizirati u vremenima agresije na narod i domovinu od 1992. do 1995. godine, kada se muslimani naše zemlje prvi

puta značajnije susreću s različitim shvatanjima i tumačenjima vjere i izvora islama, a shodno tome i vjerskim praksama, mezhepskim određenjima i običajima koji ranije nisu bili toliko poznati. Susreti s drugačijim mezhepskim shvatanjima i praksama će u narednim godinama i desetljećima u našoj zemlji producirati različita shvatanja naših muslimana o novotarijama u islamu tako da će se pojaviti nemali broj onih koji će svaki novitet koji je u bilo kojoj vezi s vjerskom praksom i običajima u potpunosti odbacivati proglašavajući prakse koje su suprotne njihovim stavovima zabudom, stranputicom i velikim grijehom koji čovjeka odvodi s ispravnoga puta.

S druge strane, većina muslimana ostat će vjerna svojim običajima i

tradiciji koju će se slijediti i primjenjivati u vjerskim objektima i džamijama, a biti predvođena glavinom bosanskohercegovačke uleme koja će slijediti i braniti stav da se ne radi o odbačenim i prezrenim novotarijama već o lijepim običajima koji su postali sastavni dio naše vjerske prakse. U praktičnom smislu polemizira se o mnoštvu običaja koji se primjenjuju u vjerskoj praksi muslimana u Bosni i Hercegovini poput: učenja mevluda, kolektivnog zikra i dove nakon svakog namaza, učenja salavata na glas nakon ezana, zajedničkog zikra i dove u raznim povodima, klanjanja sunnet-namaza u džamiji nakon farz-namaza, okretanja imama u mihrabu prilikom učenja dove, dovišta i vjerske prakse na dovištima, sufijske prakse i

mišljenja, učenja kelime-tevhida (zi-kra), učenja Kur'ana za mrtve (hatma, sura Ja-Sin), učenja Kur'ana na kaburu umrlog, postavljanja nišana na mezar umrlog, mezarima u haremu džamije, učenja ilahija i kasida uz pratnju muzičkih instrumenata i sl. Nešto ranije, s kraja 19. i početka 20. stoljeća raspravljalo se i polemiziralo o tadašnjim novitetima poput nošenja evropskog odijela, kravate, šešira, kačketa, korištenja viljuške, noža i kašike ili pak obrazovanju u nemuslimanskim školama i univerzitetima. U vremenu početnog susreta s evropskom civilizacijom s dolaskom Austro-Ugarske Monarhije na područje naše zemlje postavljalo se na vrlo ozbiljan način i pitanje "da li je muslimanu dozvoljeno živjeti u nemuslimanskoj državi" i poštovati nemuslimanske zakone koje je ona donijela, što su zapitanosti koje su hiljade muslimana potaknule na masovnu seobu na područja današnje Republike Turske.

O temi novotarija detaljno ili općenito kao i pojedinačnim primjerima iz prakse na bosanskom jeziku su između ostalih pisali: dr. Elvir Duranović u *Glaskniku RIZ*-a pod naslovom "Tradicijska mevluda u Bosni i Hercegovini u prvoj polovini XX stoljeća", dr. Sumeja Ljevaković-Subašić u publikaciji *Ramazanske rasprave* pod naslovom "Mukabela – pritrvrđeni sunnet ili novotarija", dr. Muharem Štulanović u *Zborniku radova* IPF u Bihaću pod naslovom "Mevlud između lijepog običaja (sunnetun hasenetun) i zabranjene novotarije (bida'tun sejjietun)", dr. Emir Džambegović u časopisu Filozofskog fakulteta u Tuzli, DHS-društvene i humanističke studije pod naslovom "Redefiniranje islamske tradicije Bošnjaka i islamofobija", dr. Kenan Musić u *Zborniku radova* Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu pod naslovom "Sunnet i bida't u Kur'anu i hadisu – Od prava do etike: proces modernizacije i reinterpretacija šerijata u BiH", dr. Izet Terzić u *Zborniku radova* IPF u Bihaću pod naslovom "Putevi i stranputice u razumijevanju vjere", dr. Nedim Begović u radu pod naslovom "Karakteristične

teme selefističkog diskursa u Bosni i Hercegovini", dr. Sulejman Topoljak u *Zborniku radova* IPF u Bihaću pod naslovom "Postupci i djela koja je Poslanik, a.s., zanemario i nije radio kroz prizmu filozofije islamskog prava", dr. Zuhdija Adilović u *Zborniku radova* IPF Zenica pod naslovom "Definicija i značenje termina eh-lus-sunne ve-l-džema'a", dr. Enes Durmišević u *Zborniku radova* Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu pod naslovom "Ikbal: islam je državni poredak", dr. Mustafa Gobeljić u *Novom Muallimu* pod naslovom "Hadis u kulturi obilježavanja značajnih vjerskih datuma i događaja Bošnjaka".

U narednim redovima bit će razjašnjeni stavovi i argumenti islamskih učenjaka koji po pitanju novotarija zauzimaju uglavnom dva stava. Prvi podrazumijeva potpuno neprihvatanje bilo čega novog što je u bilo kakvoj vezi s vjerom, vjerskom praksom i tradicijom. Drugi stav zastupaju oni koji smatraju da nije svaka novotarija zabluda i prestup već samo ona koja je loša ili ružna (*sejjia*), a to je ona koja je suprotnosti sa šerijatskim pravom, tj. s činjenicama ili praksama koje se zasnivaju na primarnim izvorima islama (Kur'anu i Sunnetu), konsenzusu učenjaka (*idžma'*) ili pak praksom ashaba i prvih generacija naših ispravnih prethodnika u vjeri. Po pitanju novotarija koje se tiču ovosvjetskih stvari poput izgradnje zgrada, puteva, mašina, fabrika, automobila, vozova, alata i sl. nema značajnijeg razilaženja među savremenim učenjacima u tome da je to dozvoljeno uz poštivanje drugih islamskih propisa koji se tiču poslovanja i stjecanja uvjeta da se nešto ne proizvodi radi zloupotrebe i korištenja u nedozvoljene svrhe. U ovom radu će se u obzir uzeti stavovi islamskih pravnikla klasičnog, ali i stavovi islamskih pravnikla savremenog doba uz navođenje argumenata i tumačenja.

Pojam i definicija novotarije

Novotarija je u arapskom jeziku označena pojmom *bida'atun-bideun*, što podrazumijeva: *novotariju*, *novinu*, *novo učenje* ili *herezu*. U glagolskom

obliku *ibtadea'* znači: *izumiti*, *izmisлити*, *pronaći ili uvesti novost*. Riječ *mubtedi'u'n*, koja je izvedena iz istoga glagolskoga korijena, često se koristi u govoru i naučnim radovima, a znači: *izumitelj*, *pronalazač*, *novator*, *pionir*, *heretik*, *krivovjerac* (Muftić, 1997:79–80). Drugim riječima kazano, leksičko značenje riječi *bida'tun* – *novotarija* podrazumijeva svaku stvar koja je nanovo nastala u obliku koji ranije nije postojao, svejedno da li se radi o pohvalnoj ili prezrenoj stvari (Halid Ramadan Hasan, 1998:69). Riječ *bida'atun* – *novotarija* u arapskom jeziku podrazumijeva i ono što je novo, što je izmišljeno ili napravljeno nasuprot svemu što je prethodilo (Ebu Džejb Sa'adi, 1998:31–32).

Riječ *bida'tun* – *novotarija* u šerijatskom pravu podrazumijeva sve ono što je suprotno osnovama šerijatskoga prava i što nije u skladu s tradicijom (sunnetom) Poslanika, a.s. (Halid Ramadan Hasan, 1998:69). El-Džurdžani novotariju definira kao postupak koji je u suprotnosti sa sunnetom, a nazvan je novotarijom jer ju je neko izmislio bez oslonca na bilo kakav dokaz ili riječi bilo kakvog islamskog autoriteta (imama). Po istom autoru, to je nova stvar koju nisu činili ashabi i tabiini niti su na nju ukazivali bilo kakvi šerijatsko-pravni argumenti (El-Džurdžani, 1983:43). Imam Eš-Šatibi novotariju definira kao izmišljeni put u vjeri koji oponaša onaj koji je propisan, a čijim se slijedenjem nastoji preuveličavati i pojačavati pobožnost prema Uzvišenom (Eš-Šatibi, 1992:1/50).

Stav onih koji smatraju da je svaka novotarija zabluda

Postoji jedan broj islamskih učenjaka prošlih vremena koji svaku novotariju proglašavaju neprihvatljivom, lošom i prezrenom, a koja vodi u zabludu pritom ne praveći nikakve razlike među novotarijama koje se tiču vjere. Novotarija je kod njih poseban izraz koji označava ono što je uspostavljeno suprotno tradiciji Allahovog Poslanika, a.s., pa je tako svaka novotarija u šerijatskom pravu

prezrena. Kod njih ne postoji ono što drugi nazivaju "bid'a hasena – dobra novotarija" jer sve one su prezrene i neprihvatljive. Takav stav su u svojim djelima zastupali neki imami klasičnog perioda kao što su: Muhammed b. Veddah el-Kurtubi (Španija, Kordoba, umro 286. h.g.), Eš-Šatibi (Španija, Granada, umro 790. h.g.), Ebu Šama el-Makdesi (Sirija, Damask, umro 665. h.g.), Ebu Bekr et-Tartuši, (Španija, Tartusa, umro 520. h.g.), Ibn Tejmije (Damask, umro 728. h.g.), Ibn Redžeb el-Hanbeli (Damask, umro 795. h.g.).

Jedan broj savremenih učenjaka također zastupa stanovište da je svaka novotarija zabranjena i da predstavlja zabludu poput: Saliha b. Fevzana b. Abdullaha el-Fevzana, Muhammeda Nasiruddina el-Elbanija, Ibn Baza, Muhammeda b. Saliha el-Usejmina.

Većina islamskih učenjaka smatra da se zabranjene i prezrene novotarije odnose samo na područje (*ibadatta*), vjerske prakse i vjerovanja, a ne na ovosvjetske poslove (*adat*) poput izučavanja nauka, korištenja savremenih pomagala, alata, mašina, izgradnje objekata, puteva, korištenja automobila i tome slično. Teakve stvari se ne ubrajaju u novotarije u šerijatsko-pravnom smislu, već se radi o novim stvarima koje su postajale sastavni dio svakodnevnog života ljudi. One podrazumijevaju novotariju isključivo u jezičkom, ali ne u šerijatskopravnom smislu (El-Karadavi, 2011:6).

Kod zastupnika ovoga stava postoje novotarije u vjeri koje se odnose na područje vjerovanja kao što je slučaj s vjerovanjima određenih skupina i sekti poput džehmija, mu'tezila, rafidija i drugih. Također, postoje novotarije koje se tiču osnova ibadeta na način da se obožava Uzvišeni Allah na način koji nije propisan poput izmišljanja obreda koji nema osnova u izvorima šerijatskog prava, poput namaza koji nije propisan, posta koji nije propisan ili praznika koji nije propisan ili, pak, dodavanja na postojeće propisane obrede kao što je dodavanje dodatnih rekata na propisane namaze, obavljanje obreda na

način koji nije propisan i obavljanje propisanih ibadeta u posebnim danima i vremenima koji nisu određeni putem šerijatskog prava (El-Fevzan, 2005:6–7).

Ova skupina učenjaka koja zastupa tezu da se novotarija ne dijeli na dobru i lošu već da je svaka loša ako se radi o stvarima ibadeta i vjere svoj stav podupire s više argumenata.

Oni smatraju da je završetkom poslanstva Muhammeda, a.s., vjera upotpunjena tako da se u stvarima koje se tiču vjere nema i ne smije ništa dodati ni oduzeti, a novatori to upravo čine, što je u skladu s ajetom: *Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera* (El-Maide, 3).

Oponenti ovoga mišljenja smatraju da navedeni ajet ne podrazumijeva zabranu dobrih novotarija koje su se neizostavno dešavale nakon perioda objave i poslanstva.

Ova grupacija islamskih učenjaka svoj stav podupire i kur'anskim riječima: *I doista, ovo je Pravi put Moj, pa se njega držite i druge puteve ne slijedite, pa da vas odvoje od puta Njegova; – eto, to vam On naređuje, da biste se grijeha klonili* (El-En'am, 153). Po njima, a shodno navedenim kur'anskim riječima, slijeđenje pravo-ga puta podrazumijeva izbjegavanje bilo kakve novotarije u vjeri, tj. onoga što nije bilo prisutno u vremenu objave i poslanstva.

Shodno njihovim stavovima, novotarije predstavljaju sve ono što Uzvišeni nije propisao u vjeri, dakle, ono što su propisali i naredili ljudi koji na to nemaju pravo jer je Zakonodavac u islamu isključivo Uzvišeni Allah: *Zar oni da imaju bogove koji im propisuju da vjeruju ono što Allah nije naredio? Da nije Riječi prije izrečene, među njima bi već bilo presuđeno. A nevjernike, doista, čeka patnja nesnosna* (Eš-Šura, 21).

Kur'an naređuje pokornost Poslaniku, a.s., u svim stvarima koje se tiču vjere, a svaka novotarija u vjeri je otvoreno suprotstavljanje poslaničkoj uputi i putu jer novotar u vjeru dodaje

ono što Poslanik, a.s., nije naredio, a onima koji se suprotstavljaju narednju Poslanikovom, a.s., zapriječeno teškom kaznom: *Ne smatrajte Poslanikov poziv upućen vama kao poziv koji vi jedni drugima upućujete; Allah sigurno zna one među vama koji se kradom izvlače. Neka se pripaze oni koji postupaju suprotno naređenju Njegovu, da ih iskušenje kakvo ne stigne ili da ih patnja bolna ne snađe* (En-Nur, 63).

Slijeđenje novih stvari u vjeri koje nisu bile u vremenu poslanstva po njima predstavlja otvoreno suprotstavljanje Poslaniku, a.s., i putu vjernika iz prvih generacija muslimana koje su bez ikakve dileme najbolje generacije.

Postoji više hadisa na koje se pozivaju sljedbenici stava koji sužavaju značenje novotarije isključivo na onu koja je prezrena i zabranjena:

"Ostavljam vam kao oporuku bogobojaznost prema Allahu, te slušanje i pokornost, makar vam za vođu bio postavljen i abesinski rob. Doista, onaj od vas koji bude živio nakon mene vidjet će mnoga razilaženja. Zato se držite moga sunneta i sunneta pravovjernih, na Pravi put upućenih halifa. Čvrsto ga se pridržavajte i za njega se držite svom snagom. I čuvajte se novouvedenih stvari u vjeri, jer je svaka novotarija (*bid'at*) zabluda, a svaka zabluda vodi u stranputicu" (Tirmizi, 2676, Taberani, 622, Bejheki, 7109).

"Ko u našu vjeru unese nešto što nije od nje, to je odbačeno" (Buhari, 2697, Muslim, 1718).

Poslanik, a.s., bi na hutbi govorio: "Zaista je najbolji govor Allahova Knjiga, najbolja uputa je uputa Muhammedova, a najgore stvari jesu novouvedene pojave u vjeri, a svaka novotarija je zabluda, a svaka zabluda je u vatri" (Muslim, 867).

"Ko bude pozivao na Pravi put, pripast će mu nagrada jednaka nagradama svih onih koji ga budu slijedili, a da se pritom njihove nagrade nimalo ne umanje. A ko bude pozivao u zabludu, snosit će grijeh jednak grijesima svih onih koji ga budu slijedili, a da se pritom njihovi grijesi nimalo ne umanje" (Muslim, 2674).

Imam Eš-Šatibi smatra da je riječ novotarija općenita i da obuhvata sve nove stvari bez izuzetka, jer u izvorima islama koji govore o tome nema nikakvog izuzetka po tom pitanju, a da su postojali izuzeci, to bi bilo spomenuto u ajetima i hadisima koji govore o ovoj temi. Također, spominjanje novotarije više puta na različitim mjestima i u različitim situacijama, a da pritom nema ničega što ograničava opseg i značenje novotarije, govori u prilog jasnoj činjenici da se radi o općem pravilu zabranjenosti i prezrenosti svake novotarija u vezi s vjerom (Eš-Šatibi, 1992:187–188).

Ibn Tejmije je u svome tumačenju prethodnog ajeta: *Zar oni da imaju bogove koji im propisuju da vjeruju ono što Allah nije naredio? Da nije Riječi prije izrečene, među njima bi već bilo presuđeno. – A nevjernike, doista, čeka patnja nesnosna* (Eš-Šura, 21), ustvrdio da svako onaj ko uvede neku lijepu stvar da bi se približio Allahu ili se obaveže na nju svojim riječima ili djelima, mimo onoga što je Uzvišeni već propisao, tim činom je propisao u vjeri ono što mu Uzvišeni nije dozvolio. Onaj ko ga bude u tome slijedio pripisao je Allahu druga (*širk*) jer je propisao ono što Uzvišeni nije propisao. Isti autor smatra da će mudžtehidu ili komentatoru izvora islama koji govore o ovoj temi biti oprosteno zbog njegovog idžtihada ili tumačenja ali ga nije dozvoljeno u tome slijediti, ukoliko se zna da to nije ispravno (Ibn Tejmije, 1999:2–84).

Šejh Muhammed Nasiruddin el-Elbani smatra da su riječi hadisa: “Svaka novotarija je zabluda”, slične poslaničkim riječima “sve što opija je vino (*hamr*) a svako vino je haram. Kao što se ne može ni zamisliti da je dozvoljeno ustvrditi da nije sve što opija vino, tako nije dozvoljeno ustvrditi da nije svaka novotarija zabluda. Takvo nešto predstavlja suprotstavljanje Allahu i Poslaniku, a.s., (El-Elbani, kaseta br. 84, poruka br. 13). Po njemu, svako onaj ko čini novotariju u vjeri je u vatri zbog svoga čina, na šta ukazuju riječi Poslanika, a.s.: “...a svaka zabluda je u

vatri”, što se odnosi na onoga ko je u zabludi a ne na samu zabludu koja za razliku od čovjeka nema odgovornost (El-Elbani, 2019). Ovaj autor spominje da je Poslanik, a.s., na svakoj džumanskoj hutbi nakon zahvale Uzvišenom ponavljao hadis: “I čuvajte se novouvedenih stvari u vjeri, jer je svaka novotarija (*bid’at*) zabluda, a svaka zabluda vodi u stranputicu”, pa kako neko može lažno tvrditi da postoji dobra novotarija, a to su najlošije stvari shodno hadisima? To nije moguće (El-Elbani, 2025). Također, u drugom snimljenom obraćanju El-Elbani tvrdi da u islamu nema onoga što se zove dobra novotarija, a da svaka ona koja je ušla među muslimane nije od islama i ne može biti ubrojana u dobra djela. Ukoliko se čovjek želi približiti Uzvišenom putem onoga što On nije propisao, to se ne ubraja u dobra djela koja će uzrokovati spas na drugom svijetu (El-Elbani, kaseta br. 537).

Muhammed b. Salih el-Ušejmin također smatra da je značenje novotarije spomenute u hadisu općenito, jasno i pritvrđeno uz tvrdnju da “u tome nema dvojbi među učenjacima”. Sve tvrdnje o tome da postoje dobre i loše novotarije ili da mogu poprimiti svih pet šerijatskih obavezujućih propisa (vadžib, mendub, mubah, mekruh i haram) su ništavne i rezultat su neznanja. Ono za šta neki smatraju da je dobra novotarija može biti da uopće nije novotarija ili da nije dobra, dok je nemoguće dovesti u vezu novotariju s pridjevom “dobra”. Po njemu, to je nemoguće, jer je Poslanik, a.s., rekao: “Svaka novotarija je zabluda” (El-Ušejmin, 2017). Isti autor drugim povodom postavlja pitanje: Da li je moguće da čovjek uprkos činjenici da je Poslanikov, a.s., govor najjasniji govor, a da je on čovjek koji je najviše znao o vjeri, nakon njegove tvrdnje da je svaka novotarija zabluda tvrdi da postoji ona koja je dobra i ona koja je loša? (El-Ušejmin, 2025).

Ibn Zejd el-Lalikai navodi čak nekoliko predaja časniha prethodnika o neprijateljstvu prema sljedbenicima i počiniteljima novotarija: “Nijedan

narod ne uspostavi neku novotariju, a da ne zasluži sablju” (Ebu Kilabe). “Kada se sretnes sa sljedbenikom novotarije, kreni drugim putem” (Ibn ebi Kesir). “Novotaru nemoj povjeravati svoju vjeru, nemoj se savjetovati s njim, nemoj s njim sjediti. Ko bude sjedio s novotarom Allah će mu dati sljepilo” (El-Fudejl). “Allah od novotara ne prima nikakvo djelo” (El-Hasen). “Novotarija je Iblisu draža od grijeha jer za grijeh postoji pokajanje, a za novotariju ne postoji” (Sufjan es-Sevri) (El-Lalikai, 2003:149–157).

Stav i argumenti onih učenjaka koji smatraju da postoje dobre i loše novotarije

Jedan dio islamskih učenjaka dijeli novotariju na dobru i lošu (*bid’a hasene* i *bid’a sejjie*), a sve tekstove koji ukazuju na zabranjenost i prezrenost novotarija dovode u vezu s onim novotarijama koje su loše, a ne s onima koje su dobre. Također, jedan broj islamskih učenjaka klasičnog i savremenog perioda po pitanju pravnog statusa novotarija zauzima stav da one mogu biti predmet bilo kojeg od pet obavezujućih propisa (*el-ahkam et-teklifijje*) na način da mogu biti obavezne, preporučene, dozvoljene, zabranjene i pokuđene.

Imam Šafija (u. 204. h.g.) dijeli novotariju na onu koja je dobra (*hasene*) i na onu koja je loša (*sejjie*). Novotarija zabluda je ona koja je u suprotnosti s Kur’anom, sunnetom, predajama od časniha prethodnika, ili konsenzusom islamskih učenjaka. Druga vrsta novotarije producirana je radi nekakvog dobra i nju Šafija naziva *neprijeakorna novotarija*. Dokaz za svoj stav Imam Šafija nalazi u riječima Omera b. Hattaba u vezi s klanjanjem teravih-namaza u džematu, tj. džamiji: “Divne li novotarije!” (El-Bejheki, 1970:1–469). Imam Šafija bio je žestoki protivnik nevjernicima i novotarima te je javno obznanjivao svoj prezir prema njima i izbjegavanje istih, a što se odnosilo na one novotarije koje nemaju osnova u Kur’anu i sunnetu (El-Bejheki,

1970:1–470). Šafija je kao mjerilo putem kojeg se razaznaje dobra od loše novotarije postavio saglasnost sa sunnetom Poslanika, a.s., na način da je ona novotarija koja je u suprotnosti sa sunnetom prezrena, a ona koja je u saglasnosti s njim pohvalna i dobra (El-Džavi el-Indunisi, 2018:41).

Veliki islamski učenjak klasičnog perioda Izzuddin b. Abdusselam (u. 660. h.g.) raširio je značenje novotarije smatrajući da ona podrazumijeva sve ono što nije postojalo u vremenu Poslanika, a.s., bilo da se radi o obojstvjetkim ili vjerskim stvarima, bilo da se radi o dobrim ili lošim stvarima, a njih je nakon perioda poslanstva bilo više vrsta. Razum i logika nalagali su da se novotarije – stvari koje su se pojavljivale, a nisu postojale u vremenu poslanstva, kojih je bilo jako mnogo – podijele u više vrsta. Svaka vrsta potpada pod odgovarajući šerijatski propis ili status, pa stoga postoji obavezna novotarija, zabranjena novotarija, preporučena novotarija, pokuđena i dozvoljena novotarija (Abdusselam, 1991:1–204). Isti autor navodi mnogobrojne primjere noviteta koji nisu bili u vremenu Poslanika, a.s., poput: bavljenje naukom sintakse arapskog jezika, zapisivanje nauke usuli-fikha, bavljenje disciplinom koja proučava slabosti hadisa, što su po njemu novotarije koje su stroga obaveza (vadžib). Zabranjene novotarije su pripadanje i sljeđenje odmetnutih sekti i grupacija koje imaju iskivljena vjerovanja poput: kaderija, džebrija, murdžija, mudžesima i dr. Novotarije koje su preporučene – mendub su osnivanje: odgojno-obrazovnih ustanova, medresa i izgradnja mostova, kao i svaki drugi oblik dobročinstva koji nije bio poznat u prvom razdoblju islama. U njih se ubraja i zajedničko obavljanje teravih-namaza, zatim raspravljanje o suptilnim pitanjima tesavufa, kao i vođenje naučnih polemika i organiziranje skupova radi argumentiranog razmatranja vjerskih pitanja, pod uvjetom da je cilj svega toga stjecanje Allahovog, slavljen neka je On, zadovoljstva. Postoje i primjeri pokuđenih novotarija. Među njih spada

pretjerano ukrašavanje džamija, kao i ornamentalno ukrašavanje Mushafa. Međutim, učenje Kur'ana na način melodijskog izvođenja koje dovodi do izmjene njegovih izraza i odstupanja od normi arapskog jezika, prema ispravnijem mišljenju, ubraja se u zabranjene novotarije (*bid'a muharrema*). I za dopuštene novotarije (*bid'a mubāha*) postoje brojni primjeri. Među njima su rukovanje nakon sabahskog i ikindijskog namaza, kao i proširivanje životnog standarda kroz uživanje u ukusnijoj hrani, piću, odjeći i stambenim uvjetima. U ovu kategoriju spada i nošenje tajlesana (posebne vrste ogrtača) te proširivanje rukava na odjeći. Međutim, u pogledu nekih navedenih pitanja, među učenjacima postoji razilaženje: jedni ih svrstavaju među pokuđene novotarije, dok ih drugi smatraju praksama koje imaju uporište u sunnetu i koje su bile poznate još u vrijeme Allahovog Poslanika, a.s., i nakon njega. Takvi su, naprimjer, učenje *isti'aze* i izgovaranja *bismile* u namazu (Abdusselam, 1991:1–204).

Imam Ibn Hazm ez-Zahiri el-Endelusi (u. 456. h.g.) definira novotariju kao sve ono što je rečeno i urađeno, a nema uporište u tradiciji Poslanika, a.s. U vjeri je to sve ono za šta ne postoji dokaz u Kur'anu ili sunnetu, ali među tim postupcima ima onih za koje će počinilac biti nagrađen i opravdan jer je time želio postići dobro i to su dobre novotarije koje su u osnovi dozvoljene, kao što je to u predaji od Omera, r.a., u vezi s kolektivnim klanjanjem teravih-namaza u ramazanu i njegovim riječima o tako obavljenom namazu: "Divne li novotarije". Dobre novotarije su one o čijem dobru postoji tekst o generalnoj preporučenosti iako postupak nije utvrđen u samome tekstu. Ima pak novotarija koje su prijekorne i za koje počinilac nema opravdanja, a to su one za koje postoji dokaz o neispravnosti, ali njihov zagovornik, uprkos jasnim dokazima o njihovoj neispravnosti, nastavlja ih zastupati i prakticirati (Ibn Hazm, 1404.h.g.:1–47).

Ibn Abdulberr (u. 463 h.g.) također zastupa slična stanovišta u kojima se novotarije dijele na dobre i loše. Dobre, divne su shodno riječima Omera, r.a., one koje su u skladu s osnovama islamskog zakonodavstva i sunnetom, a loše su one koje su u suprotnosti sa sunnetom pa ih je obavezno osuditi, zabraniti, narediti njihovo ostavljanje i izbjegavati njihovog počinitelja. U njima nema dobra (Ibn Abdilberr, 2000:2–67).

Imam Ebu Hamid Muhammed el-Gazali (u. 505. h.g.) smatra da je prezrena novotarija ona koja je u suprotnosti s postojanim sunnetom i po njemu nije svaka novotarija zabranjena. Ona u nekim situacijama može postati obavezna (El-Gazali, bez godine:1–276).

Slične stavove zastupaju Ibn Kajjim el-Dževzije (u. 597. h.g.), Imam Nevevi (u. 676. h.g.), Ibn Esir (u. 606. h.g.), Ebu Šama (u. 665.h.g.), imam Kurtubi (u. 671. h.g.), Ibn Hadžer el-Askalani (u. 752. h.g.), Bedruddin el-Ajni (u. 855.h.g.), Es-Sujuti (u. 911. h.g.), El-Budžejremi (u. 1221. h.g.), El-Bekri ed-Dumjati (u. 1310.h.g.) (El-Džavi el-Indunisi, 2018:45–57).

Sljedbenici stava koji nalažu da nije svaka novotarija prezrena i da se dijeli na onu koja je dobra i onu koja je loša pozivaju se na više dokaza. Omer, r.a., je o kolektivnom klanjanju teravih-namaza u džamiji i džematu rekao: "Divne li novotarije (*bid'a*)" (Buhari, 2010).

Abdullah ibn Omer, r.a., je klanjanje duha-namaza u džamiji nazvao novotarijom (*bid'a*), što je spadalo u lijepe stvari. Naime, jedne prilike je sjedio kod Aiše, r.a., dok su ljudi klanjali duha-namaz u džamiji. Kada su ga pitali o tome, rekao je da je to novotarija i novitet (Buhari, 1775), i da je to jedna od najljepših stvari što su ljudi inovirali. U drugim predajama stoji da je rekao da ljudi nisu inovirali nijednu stvar koja mu je draža od dotične, da nisu producirali nijednu novotariju koja je bolja od klanjanja duha-namaza u džamiji: "Da, to je

novotarija (*bid'a*), divne li novotarije!” (El-Askalani, 1380. h.g.:3/52; El-Ajni, bez godine: 7–236).

Put za spoznaju koja je novotarija dobra a koja loša jeste da se novotarija (*bid'a*) izloži pred mjerila i pravila islamskog zakonodavstva (*šerijat*). Ukoliko se uklapa u pravila koja ukazuju na obaveznost, tada je obavezna; ukoliko potpada pod pravila zabrane, tada je zabranjena; ukoliko ulazi u okvire preporučenog, tada je preporučena; a ukoliko potpada pod pravila dopuštenog, tada je dopuštena (Abdusselam, 1991:2/337–339).

Poslanik, a.s., je rekao: “Ko uvede lijepu praksu (*sunneten haseneten*), pa se po njoj bude postupalo, pripada mu nagrada za nju, kao i nagrada svih onih koji po njoj budu radili, a da se njima nimalo ne umanju njihova nagrada. A ko uvede lošu praksu (*sunneten sejjieten*), pa se po njoj bude postupalo, snosit će grijeh za nju, kao i grijeh svih onih koji budu postupali po njoj nakon njega, a da se nimalo ne umanje njihovi grijesi” (Ibn Madže, 203; Muslim, 1017; Tirmizi, 2675).

Iako je povod ovoga hadisa specifičan, a tiče se sadake, njegov izraz je općenit i podstiče na uvođenje prakse činjenja dobrih djela. Imam En-Nevevi tvrdi da se ovim hadisom specificira i ograničava značenje drugoga hadisa: “Svaka novouvedena stvar je novotarija (*bid'a*), a svaka novotarija je zabluda”, na način da podrazumijeva samo one novotarije koje su ništavne i loše. Po njemu, novotarije potpadaju pod jedan od pet šerijatskopравnih obavezujućih propisa, pa stoga mogu biti: obavezne, preporučene, zabranjene, pokuđene i dozvoljene (En-Nevevi, 1392.h.g.:7–104, 15). Iz navedenog hadisa o uvođenju lijepe prakse zaključuje se da islamsko zakonodavstvo bodri na činjenje dobra i zabranjuje činjenje loših djela, što nije uvjetovano postojanjem naredbe ili zabrane u vremenu Poslanika, a.s., nego je svako dobro djelo zakonito, a loše zabranjeno.

Dr. Ševki Allam, bivši muftija Arapske Republike Egipat u svome televizijskom obraćanju ustvrdio je

da je islam objavljen za sva vremena do Sudnjeg dana. Svako doba se razlikuje i drugačije je od onoga koje mu prethodi i ima svoje novitete i potrebe. Takve promjene su vidljive iz sedmice u sedmicu, iz dana u dan i dešavale su se ubrzano nakon Poslanika, a.s., u vremenu ashaba, tabiina i kasnije, sve do današnjega dana. Da li ćemo ustuknuti pred svakom novinom koja je prilika da učinimo dobrovoljni čin dobra, da spominjemo Uzvišenog Gospodara ili Mu se pokoravamo na mnogobrojne načine? Da li ćemo sve novo u tom području proglasiti prezrenom novotarijom? Naprimjer, ako je zabilježeno da je Poslanik, a.s., molio za oprost učenjem “estagfirullah” stotinu puta, da li je dozvoljeno da se to danas čini dvije stotine ili tri stotine puta? Novi oblici poslovnih ugovora, naučna istraživanja i stvari iz područja običnog života i međuljudskih odnosa zahtijevaju šire shvatanje i mogu se prihvatiti noviteti koji ne donose štetu. To je onda dobra novotarija. Uvođenje novih stvari u vjeru koje nemaju osnovu u vjeri, i nisu od ili iz vjere su svakako zabranjene, poput dodavanja dodatnih rekata u farz-namazima i tome slično. Ako je nešto u osnovi propisano i nalazi se u okvirima islamskog zakonodavstva i nije mu suprotstavljeno, to je prihvatljivo čak i onda kada to nije radio Poslanik, a.s., poput donošenja salavata na Poslanika, a.s., bez obzira na mjesto, vrijeme i broj salavata ili klanjanje dobrovoljnog namaza, bez obzira na broj rekata, jer Poslanikovo, a.s., ostavljanje neke stvari samo po sebi ne ukazuje na zabranjenost (Allam, 2024).

Muftija Allam također tvrdi da obilježavanje mevluda – rođenja Poslanika, a.s., i učenje stihova mevluda nije zabranjeno, što je običaj u selima Egipta. U pokornosti i smirenosti ljudi sjede i slušaju mevlud pažljivo, što je prizor koji on pamti još iz djetinjstva, govoreći da smo u potrebi da pokazujemo ljubav prema Poslaniku, a.s., a žar emocija se vidi u pogledima ljudi dok se uči mevlud koji predstavlja veliki ders o ljubavi prema Poslaniku,

a.s. Neki to smatraju novotarijom, a ulema El-Ezhera stoji na stanovištu da nije sve ono što je ostavio i nije radio sam Poslanik, a.s., zabranjeno, već gledamo da li je nešto suprotno islamu (Allam, 2020).

Ali Džumu'a, bivši muftija Arapske Republike Egipat, smatra da je zabluda ona vrsta novotarije koja nije od vjere, a ne svaka nova stvar, navodeći primjer Omera, r.a., koji je uveo zajedničko klanjanje teravih-namaza u džematu dvadeset rekata, što je bila praksa časnih prethodnika tokom stoljeća i na čemu su ostali muslimani do današnjega dana, a što na taj način nije bila praksa Poslanika, a.s. Bilal, r.a., je još za života Vjerovjesnika, a.s., klanjao dva rekata nakon svakog uzimanja abdesta, a da to nije bila praksa Poslanika, a.s., u čemu ga je on podržao i to nije nešto što je mimo vjere, to je dobra novina. Jedne prilike Poslanik, a.s., je klanjao kao imam ashabima i čuo da neko uči dovu nakon podizanja s ruku'a koju nije učio sam Poslanik, a.s., koji je te prilike vidio više od 30 meleka kako se natječu ko će je zapisati, “podići sa Zemlje na nebesa”, što se desilo prije Poslanikove, a.s., potvrde tog čina. Muslimani su vremenom u džamije uveli tepihe, izuivanje obuće, izgradnju krova i munara, što nije bio slučaj u vremenu poslanstva, a što nije novotarija već nešto što je od vjere. Nova stvar koja je od vjere i koja joj se ne suprotstavlja nije novotarija zabluda već lijep običaj (Ali Džuma, 2024). U drugom obraćanju govorio je o obilježavanju mevluda – rođenja Poslanika, a.s., što smatra dozvoljenim i preporučenim žestoko se protiveći onima koji to smatraju zabranjenim a poziva se na ajete: *...i opomeni ga Allahovim danima!* (Ibrahim, 5), i: *...svima vama smo zakon i pravac propisali...* (El-Maide, 48). Radost zbog dolaska Poslanika, a.s., je nešto što oprašta grijeha i ukazuje na nove početke na putu vjere. Tom prilikom je Ali Džuma ispričao slučaj Ebu Leheba kojeg je neko sanjao nakon njegove smrti pa mu je on u snu kazao da mu se svakog ponedjeljka

olakšava patnja, jer se u danu Poslanikovog, a.s., rođenja (ponedjeljak) obradovao njegovom rođenju, što bi lježi imam Buhari (Ali Džuma, 2019).

Dr. Madždi Ašur, akademski savjetnik muftije Arapske Republike Egipat, smatra da nije sve ono što je novo neprihvatljiva novotarija, ona čak može biti i obavezna. Za dokaz navodi riječi Poslanika, a.s.: "Ko uvede lijepu praksu...", smatrajući da se hadisi koji govore o tome da je svaka nova stvar novotarija, a svaka novotarija zabluda, odnose na one novotarije koje su loše i koje su suprotne osnovama islamskog zakonodavstva. Po njemu, dobra novotarija je ona koja se ne suprotstavlja osnovama islamskog zakonodavstva, a loša i odbačena je ona koja im se suprotstavlja (Ašur, 2017).

Dr. Amr el-Verdani, povjerenik za fetve i direktor sektora obuke pri Muftijstvu egipatskom, smatra da nije svaka novotarija odbačena, nego da ona može biti obavezna, preporučena, dozvoljena, pokuđena i zabranjena. Navodi primjer obavezne novotarije – slučaj sabiranja Kur'ana u Mushaf, što se nije desilo u vremenu poslanstva (El-Verdani, 2024).

Dr. Dina Ebu el-Hajr, egipatska islamska misionarka i predavačica pri Ministarstvu vakufa Egipta i autorica više TV-emisija o islamskim propisima, smatra da nije sve ono o čemu nije govorio Poslanik, a.s., odbačena novotarija postavljajući pitanje da li ćemo zbog toga zabraniti lijepe i dobre stvari uz važnu konstataciju da se ne može odbaciti postojanje drugih mišljenja po ovom pitanju koja su drugačija i koja nalažu postojanje dobrih i loših novotarija. Uvjet da novotarija bude dobra jeste da ne bude u suprotnosti s tekstovima Kur'ana ili sunneta. Dr. Ebu el-Hajr navodi mnoštvo primjera dobrih novotarija poput: klanjanja teravih-namaza u džematu, sabiranja Mushafa u vremenu Ebu Bekra, dodavanja vokalizacije i tačaka u Mushafu, kompletiranja zbirke hadisa, pisanja knjiga poslaničke sire (Ebu el-Hajr, 2025).

Dr. Uvejde Usman, povjerenik za fetve Muftijstva egipatskog smatra da

postoje dobre i loše novotarije. Dobra je ona koja je u skladu s osnovama islamskog zakonodavstva, a ako je suprotna osnovima vjere, onda je to ružna novotarija. Prihvatljivo je napraviti određeni dan u kojem se naprimjer skreće pažnja na brigu o siročadima ili pak pojačava učenje dova. Za svoje stavove navodi argumente iz sunneta slične onima koji su već spomenuti (Usman, 2015).

Dr. Sejf Ali el-Asri, savremeni jemenski islamski učenjak i predavač, navodi da veliki broj malikijskih pravnik smatra da ne postoji podjela novotarija na dobru i lošu. Većina pravnik malikijskog mezheba dobru novotariju ne naziva tako suprotno većini učenjaka koji smatraju da ne postoje dobre i loše novotarije. Ovdje je razilaženje u izrazu, a ne radi se o stvarnom i sadržajnom razilaženju. Ima novih stvari koje je uveo sam imam Malik o kojima ne postoje dokazi iz Kur'ana i sunneta. Imam Malik nikada nije prenio hadis, a da nije bio pod abdestom. Nema teksta o tome. Kazivao je hadise samo na mjestima znanja u najljepšoj odjeći, a ne usput, nije jahao životinje na mjestima gdje je hodao Poslanik, a.s., uprkos činjenici da nema dokaza za to (Ali el-Asri, 20121).

Dr. Džemil Halim, libanonski islamski učenjak, smatra da se hadisi o tome da je svaka novotarija zabluda i da je svaka koja nije od vjere odbačena, odnosi na one novotarije koje su u suprotnosti s Kur'anom, Sunnetom ili konsenzusom učenjaka, a ne na svaku novotariju. Po njemu, postoje dobre i loše novotarije, ono što je u skladu s vjerom to je prihvatljivo, a što je suprotno vjeri to nije prihvatljivo. Nije sve ono što je ostavio ili izostavio Poslanik, a.s., zabranjeno jer su generacije muslimana poslije gradili munare, mihrabe, kupole džamija i slično. Poslanik, a.s., nije obilježavao mevlud niti su to činile prve pravedne halife, ali to ne znači da je to zabranjeno. Ako Poslanik, a.s., nije napravio mihrab u džamiji, to ne znači da je to zabranjeno. Nema teksta ili argumenta koji je zabranio

obilježavanje mevluda, a da je to zabranjeno, onda bi to Poslanik, a.s., rekao. Po njemu, nema nijednog imama i učenjaka ehli-sunneta prvih stoljeća islama koji je muslimane koji obilježavaju mevlud – rođenje Poslanika, a.s., proglasio nevjernicima, grešnicima, novotarima u vjeri i zalutalima s pravoga puta (Džemil Halim, 2023).

Aktualni muftija Arapske Republike Egipat, dr. Nazir Muhammed Ajjad, tvrdi da novotarija može biti dvojake prirode: ili predstavlja unošenje promjena u same temelje vjere s ciljem narušavanja islamskog učenja i relativiziranja Božijih propisa sadržanih u Kur'anu i sunnetu Allahovog Poslanika, a.s., ili je riječ o djelima kojima se vjernik nastoji približiti Uzvišenom Allahu, a koja ostaju u okvirima islamskog zakonodavstva i vjerskih načela. U tom slučaju, nema grijeha niti prekora onome ko slijedi takve postupke koje su ranije generacije uvele iz svoje bogobojaznosti, pobožnosti i želje za činjenjem dobra. On smatra da nema ništa loše u novotarijama u području ibadeta koje su u skladu s razumom i vjerom pod uvjetom da ne narušavaju ustaljenu vjersku praksu niti izlaze iz okvira islamskih pravila. U vremenima mnogobrojnih iskušenja i udaljavanja ljudi od pokornosti Uzvišenom, novotarija koja ima za cilj oživljavanje znanosti vjere ili obnovu duha islama je zakonita i dobra. Kao oslonac za svoju tvrdnju navodi uvođenje kolektivnog klanjanja teravih-namaza u džamiji od strane Omera, r.a. (Ajjad, 2025).

Dr. Muhammed Sejjid el-Buti, šehid – veliki sirijski islamski učenjak, tvrdio je da nije sve ono što je novo zabranjena novotarija. Život je prepun stvari koje nisu bile prisutne u vremenu poslanstva. On navodi postojanje novotarije u jezičkom i šerijatskopravnom smislu. Svaka nova stvar koja je uvedena u vjeru, a da nije od nje, novotarija je u šerijatskopravnom smislu (El-Buti, 2017). Samo ostavljanje neke stvari od Poslanika, a.s., ne znači da je zabranjena. Kao primjer navodi korištenje tespiha u zikru smatrajući da je to predmet koji

pomaže u izvršenju onoga što je preporučeno (El-Buti, 2019).

Dr. Hajil Davud, jordanski islamski pravnik i bivši ministar vakufa Jordana, u TV-emisiji je čestitao mevlud gledaocima i ustvrdio da sjećanje na Poslanika, a.s., nije ništa novo, te da nije novotarija da se sjećamo Poslanika, a.s., i nije zabranjeno ukazivanje na njegove vrijednosti, osobine i veličinu, a ako jeste novotarija, divne li novotarije. Korištenje tespiha u zikru, obilježavanje mubarek noći poput noći Isra i Miradža nisu loše novotarije (Hajil Davud, 2024).

Dr. Salih b. Muhammed el-Lehejdan tvrdi da ono što je skladu s vjerom i njenim osnovama nije novotarija, poput zajedničkog klanjanja teravih-namaza. Sve što nema osnove u vjeri je novotarija koja je loša. Ovaj učenjak zagovara nepostojanje podjele, smatrajući da ono što je dobro i u skladu s vjerom i sunnetom uopće nije novotarija (El-Lehejdan, 2015). Slično stanovište zauzima i dr. Osman Hamis (Hamis, 2019) i dr. Jusuf el-Karadavi smatrajući da dobre novouvedene stvari koje su u skladu s vjerom i islamskim zakonodavstvom poput sabiranja i pisanja Mushafa, zapisivanja nauke metodologije šerijatskog prava, sintakse arapskog jezika, nisu novotarije. Novotarije su, po njemu, stvari koje nemaju osnovu u Kur'anu, sunnetu, konsenzusu učenjaka, analogiji i općem interesu (El-Karadavi, 2000:18–19).

Zaključak

Iz svega što je prethodno iskazano može se zaključiti da riječi Poslanika, a.s.: "Svaka novotarija je zabluda", zahtijevaju specifikaciju i redukciju jer bi doslovno podrazumijevale da je zabluda sve ono što je novouvedeno u području obreda (ibadat), međuljudskih odnosa (muamelat) ili običaja (adat) u svim vremenima nakon poslanstva. Nakon poslaničkog doba i u kasnijim stoljećima pojavio se čitav niz novih stvari, noviteteta ili novotarija koje ranije nisu postojale u području svakodnevnog života i

odnosa ljudi, ali i u stvarima koje su u direktnoj vezi s vjerom i vjerskim obredima. Odbaciti sve te novine i proglasiti ih prezrenim i zabranjenim nije moguće u svim vremenima nakon poslanstva, naročito u savremenom dobu kada je broj noviteta dosegao svoj vrhunac.

Pogledom na mnoštvo elaboracija i vidova argumentiranja stavova dolazimo do zaključka da sve strane prihvataju novine u nauci i svakodnevnom životu i o tome u današnjem vremenu nema polemika i rasprava iako ih je ranije bilo i o tim stvarima.

S druge strane, nakon detaljne elaboracije dokaza dolazimo do zaključka da su ovdje rasprave i neslaganja oponenata o dobrim novotarijama ipak više jezičke ili formalne nego suštinske naravi.

Čini se kao da oni koji ne prihvataju postojanje dobre novotarije ipak prihvataju nove stvari čak i u području obreda samo ih ne žele nazvati njihovim pravim imenom – *novotarije*. Neki učenjaci poput El-Karadavija, Osmana Hamisa, Muhammeda el-Lehejdana i drugih jasno govore da nema dobre novotarije, jer ako je dobra, onda nije novotarija, nego nešto drugo – lijep običaj, sunnet, lijepa tradicija i slično. Jasno je da se u ovom slučaju radi o terminološkom, a ne objektivnom razilaženju zbog same suštine i prirode nekog postupka ili stvari.

Međutim, neminovno se nameće zaključak da ima novina i stvari koje nisu postojale ranije koje su dobre i ne treba ih dokidati. U potpunosti naginjemo stavu onih koji novitete ili novotarije ili običaje, kako god ih se nazivalo, dijele na dobre i loše, koje po nekim učenjacima, što je prihvatljivo i logično, mogu biti obavezne, preporučene, dozvoljene, pokuđene ili zabranjene. U prethodnim redovima naveden je čitav spektar različitih opservacija i tumačenja i niz argumenata koji se međusobno dodiruju i nadopunjuju sve u cilju kreiranja široke predstave o ovom važnom pitanju koja će čitaoca ili istraživača udaljiti od isključivosti i jednostranosti.

Ključna tačka promatranja i suda po pitanju novotarija jeste njihova saglasnost ili nesaglasnost s izvorima islama, općim intencijama šerijatskog prava i njegovim generalnim pravilima, a kada su u pitanju obredi postojanje općeg propisa koji nešto nalaže, a u čijim okvirima se nalazi određena novotarija.

Također, važan orijentir u procjenama i klasifikacijama novotarije jeste njihova korisnost ili šteta po islamsko poimanje ili vjersku praksu muslimana tako da su svakako neprihvatljive i odbačene one koje donose štetu, a mogu biti prihvatljive i poželjne one koje pribavljaju korist i vrijednosti pod uvjetom da su u suglasnosti s islamskim propisima.

U više tvrdnji i stavova potcrtaeno je da nije sve ono što je izostavio i propustio da uradi Allahov Poslanik, a.s., neprihvatljivo i zabranjeno niti se neminovno i bez analize podvodi pod prezrene novotarije koje su zabluda.

Važno je nakon iznošenja dokaza i odabira najprihvatljivijeg stava ustvrditi da se hadisi o svakoj novini koja je novotarija i zabluda specificiraju na način da se odnose na novotarije koje su loše i koje nisu od vjere. U Poslanikovim, a.s., riječima: "Ko u našu vjeru unese nešto što nije od nje, to je odbačeno", važno je prepoznati i naglasiti dio koji govori o tome da su odbačene nove stvari koje se unesu u vjeru, a koje nisu od nje i koje se ne nalaze u njenim izvorima i osnovama ili su suprotne islamskim propisima.

Kao vrlo važan zaključak po ovom pitanju nameće se tvrdnja da nije svaka novotarija prihvatljiva i da u bosanskohercegovačkom društvu i društvima u kojima žive drugi muslimanski narodi postoje prezrene i odbačene novotarije koje podrazumijevaju zabludu i skretanje s pravoga puta. U prezrene i novotarije zablude spadaju sva dogmatska odstupanja od tradicionalnih principa vjerovanja te pripadanje i slijeđenje sekti čija su učenja izvan okvira onoga što je propisano i jasno utemeljeno u izvorima islama. Takvih iskrivljenih

pravaca bilo je u prošlosti, a njihovih tragova ima i danas u muslimanskim društvima na Istoku i Zapadu koji putem ideologije "neoharidžizma" i "tekfira" čine nepravdu, nasilje i nered ili pak dovode u zabunu muslimanske mase praksom odstupanja čak i od temeljnih elemenata islamskog vjerovanja kao što su vjerovanje u poslanike, meleke, Sudnji dan ili Božansko određenje. Svakako, svi oblici praznovjerja i slijeđenja loših znakova, čega na našim prostorima ima, predstavljaju novotarije zablude

koje se trebaju odbaciti i čije slijede-nje je strogo zabranjeno.

Neprihvatljivo je također uvođenje novih obaveznih obreda ili dodavanje u odnosu na ono što je jasno propisano i ograničeno sunnetom Poslanika, a.s., poput dodavanja dodatnih rekata, namaza ili obavezivanje na post mimo ramazana, ali i zapostavljanje temeljnih obreda islama, što je očito kod pripadnika nekih sljedbenika u savremenom dobu.

S druge strane, nema ništa loše u nekim lijepim stvarima koje su

postale sastavni dio muslimanske vjerske prakse, a u vezi su s propisanim obredima islama, a u osnovi su utemeljene u islamskim propisima, poput obilježavanja mevluda, mubarek noći, zajedničkog učenja dove, zajedničkog činjenja zikra, zajedničkog učenja salavata, činjenja nijeta jezikom prilikom stupanja u namaz. To su lijepi običaji i prakse ili, drugim riječima kazano, dobre novotarije koje ljudima pomažu u slijeđenju pravoga puta i činjenju dobrih djela.

Literatura

- 'Ajni (el-), Bedruddin Ebu Muhammed Mahmud b. Ahmed. *Umde el-kari šerh Sahibi el-Buhari*. Bejrut: Dar ihja' et-turas el-'arebi.
- Askalani (el-), Ibn Hadžer Ahmed b. 'Ali (1380.h.g.). *Feth el-bari bi šerh Sahib el-Buhari*. Egipat: El-mekteb es-selefije.
- Bejheki (el-), Ebu Bekr Ahmed b. el-Husejn (1390.h.g.). *Menakib es-šafi'*. Kairo: Mektebe dar et-turas.
- Džavi (el-), el-Indunisi Ebu Umer Denanig b. Ahmed Muhadi (2018). *Do-bra novotarija kod šafija u obredima*. Indonezija: Dar el-faruk.
- Džurdžani (el-), 'Ali b. Muhammed b. 'Ali ez-Zejn al-Sejjid el-Šerif (1983). *Kitab el-t'arif*. Bejrut: Dar el-kutub el-'ilmije.
- Ebu Džejb Sa'adi (1998). *El-kamus el-fikh*. Dimiški: Dar el fikr.
- Gazali (el-), Ebu Hamid Muhammed b. Muhammed et-Tusi. *Ihja'u ulum ed-din*. Bejrut: Dar el-ma'rife.
- Ibn Abdullerr, Ebu Omer Jusuf b. Abdullah b. Muhammed en-Nemeri el-Kurtubi (1421.h.g.). *El-Istizkar*. Bejrut: Dar el-kutub el-'ilmije.
- Ibn Abdusselam, Ebu Muhammed b. Ebi Kasim b. El-Hasen es-Selmi ed-Dimiški, Izzuddin Abdulaziz b. Abdusselam (1414.h.g.). *Kava'id el-ahkam fi mesalih el-enam*. Kairo: Mektebe el-kullijjat el-ezherije.
- Ibn Hazm, Ebu Muhammed Ali b. Ahmed b. Seid (1404). *El-Ihkam fi usul el-ahkam*. Bejrut: Dar el-afak el-džedid.
- Ibn Tejmije, Tekijjuddin Ebu-l-Abbas Ahmed b. Abdulhalim b. Abdiselam b. Abdilllah b. Ebi Kasim b. Muhammed el-Harrani el-Hanbeli ed-Dimiški (1419.h.g.). *Iktida' es-sirat el-mustekim li muhalefe ashab el-džehim*. Bejrut: Dar 'alem el-kutub.
- Izjave muftije dr. Nazira Ajjada, <https://www.almasryalyoum.com/news/details/3400023> (Pristupljeno 2.6. 2026.)
- Karadavi Jusuf (2000). *Bid'a i sunnet*. Bejrut: Mu'essese er-risale.
- Korkut Besim (1991). *Kur'an sa prijevo-dom*. Sarajevo: El-Kalem.
- Lalekai (el-), Ebu-l-Kasim Hibetullah b. el-Hasan b. Mensur et-Taberi er-Razi (1423.h.g.). *Šerh usul i'tikad ehl es-sunne ve el-džema'a*. Saudijska Arabija: Dar Tajjibe.
- Muftić, Teufik (1997). *Arapsko-bosanski rječnik*. Sarajevo: El-Kalem.
- Nevevi (en-), Ebu Zekerija Muhjiddin Jahja b. Šeref (1392.h.g.). *El-Minhadž šerh Sahib Muslim b. el-Hadždžadž*. Bejrut: Dar ihja' et-turas el-'arebi.
- Ramadan Hasan, Halid (1998). *Mu' džem el-usul el-fikh*. Kairo: Dar el-revda.
- Šatibi (El-), Ibrahim b. Musa b. Muhammed el-Lahmi el-Garnati. *El-I'tisam*, Dar Ibn Affan, Saudijska Arabija, 1412/1992.
- TV Nastup muftije dr. Ševki Allama: <https://www.youtube.com/watch?v=kQISSlJMV94> (Pristupljeno 1.6.2026).
- TV nastup muftije dr. Ševki Allama, <https://www.youtube.com/watch?v=zmJyCccqYU> (Pristupljeno 1.6.2026).
- TV nastup dr. Alija Džume, www.facebook.com/DrAliGomaa/videos/ نور-الحق-ح12-الفرق-بين-البدعة-والسنة /925483512832922 (Pristupljeno 1.6.2026).
- TV nastup dr. Alija Džume <https://www.youtube.com/watch?v=grDPuo3yIpU> (Pristupljeno 1.6.2026).
- TV nastup dr. Madždija Ašura, <https://www.youtube.com/watch?v=6ijfGtvqoh8> (Pristupljeno 2.6.2026).
- TV nastup dr. Amra el-Verdanija, <https://www.youtube.com/watch?v=t1q2CUCCSA> (Pristupljeno 2.6.2026).
- TV nastup dr. Dine Ebu Hajr, <https://www.facebook.com/baladtv/videos/> (Pristupljeno 2.6.2026).
- TV nastup dr. Dine Ebu Hajr, <https://www.youtube.com/watch?v=IbcSxMbmM84> (Pristupljeno 2.6.2026).
- TV nastup dr. Uvejda Usmana, <https://www.youtube.com/watch?v=zN-s383Ifs0E> (Pristupljeno 2.6.2026).
- TV nastup dr. Sejfa Alija el-Asrija, <https://www.facebook.com/saifalasri/videos/> (Pristupljeno 2.6.2026).
- TV nastup, dr. Džemila Halima, <https://www.youtube.com/watch?v=GDT5Pri53o8> (Pristupljeno 3.6.2026).
- TV nastup, dr. El-Lehejdana, (<https://www.youtube.com/watch?v=nd1o7scXnDE>) (Pristupljeno 3.6.2026).
- TV nastup, dr. Osmana Hamisa, <https://www.youtube.com/watch?v=28AaLwPvYO0> (Pristupljeno 3.6.2026).
- TV nastup šejha El-Butija, 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=rRgh8Pfi5P4> (Pristupljeno 3.6.2026).
- TV nastup šejha El-Butija, 2019, <https://www.facebook.com/Sh.AIBouti/videos/> (Pristupljeno 3.6.2026).
- TV nastup šejha El-Butija, 2022, <https://www.facebook.com/musek9/videos/> (Pristupljeno 3.6.2026).

- TV nastup dr. Hajil Davuda, <https://www.facebook.com/AlMamlakaTV/videos/> (Pristupljeno 3.6.2026).
- TV nastup Ševkija Allam o mevludu, <https://www.youm7.com/story/2020/10/3/> (Pristupljeno 3.6.2026).
- Video obraćanje Muhammeda b. Saliha El-Usejmina, <https://www.youtube.com/watch?v=gcGC7K9kfUc> (El-Usejmin, objava 2017.) (Pristupljeno 3.6.2026).
- Video obraćanje El-Usejmina, 2025. <https://www.youtube.com/shorts/Mr-lf2a4lyE> (Pristupljeno 3.6.2026).
- Video nastup Ibn Zejda el-Lalikaija, <https://shamela.ws/book/9200/268> (Pristupljeno 3.6.2026).
- Video nastup šejha El-Elbanija, <https://www.youtube.com/watch?v=infy1lzm1-Q> (kaseta br. 84, poruka br. 13) (Pristupljeno 3.6.2026).
- Video nastup šejha El-Elbanija, <https://www.youtube.com/watch?v=tg2PIMBQVMI> (objavljeno 2019) (Pristupljeno 3.6.2026).
- Video nastup šejha El-Elbanija (kaseta br. 537). <https://www.al-albany.com/audios/content/11383> (Pristupljeno 3.6.2026).
- Video nastup šejha Saliha b. Fevzana, <https://www.facebook.com/3ilm.nafi/videos/> (Pristupljeno 3.6.2026).
- Video nastup šejh Muhammeda b. Salih Usejmina, <https://www.tiktok.com/@mossamim.salafi/video/7544375360234720529> (Pristupljeno 3.6.2026).

الملخص

البدعة الحسنة والبدعة السيئة في آراء العلماء
التقليديين والمعاصرين

أحمد هاتونيتش

يهدف هذا البحث إلى تسليط الضوء على معضلة واختلاف المسلمين بشأن قبول المستجدات، لا سيما في المسائل الدينية، وذلك من خلال الأدلة الشرعية وآراء علماء المسلمين التقليديين والمعاصرين. فبينما يرفض فريق من علماء المسلمين رفضاً باتاً أي بدعة دينية لم تكن موجودة في زمن النبي صلى الله عليه وسلم وصحابته، معتقدين جازمين بأنه لا توجد بدعة حسنة، بل البدعة سيئة دائماً، ويُعدّ فعلها، في رأيهم، من الآثام الكبرى، يوجد في المقابل، فريق آخر من العلماء يقول بوجود البدعة الحسنة، حتى في المسائل الدينية عند المسلمين. ويستشهد كلا الفريقين بالأدلة المأخوذة من المصادر الشرعية المعتبرة التي سنقوم بسردها وتحليلها وتفسيرها، سعياً منا للوصول إلى استنتاجات سليمة تستند إلى الشريعة الإسلامية من جهة، ومن جهة أخرى، تحظى بالقبول في حياة المسلمين اليومية على اختلاف الزمان والمكان.

الكلمات المفتاحية: القرآن، السنة، البدعة، البدعة الحسنة، البدعة السيئة، الشريعة الإسلامية، المسلمون، علماء الشريعة، الأدلة الشرعية.

Abstract

GOOD AND BAD INNOVATIONS IN THE VIEWS OF CLASSICAL AND CONTEMPORARY SCHOLARS

Ahmed Hatunić

Through arguments derived from Islamic law (Sharia) and the views of classical and contemporary Islamic scholars, this paper aims to clarify the dilemma and disagreement among Muslims regarding the acceptance of new practices and developments that did not previously exist, particularly in matters of religion. One group of Islamic scholars completely rejects any innovation related to religion that did not exist during the time of the Prophet (peace be upon him) and his Companions, maintaining firmly and uncompromisingly that there are no good and bad innovations, but only bad innovations, the practice of which they regard as falling among the major sins. Another group of scholars advances the important view and thesis that both good and bad innovations do exist, even when the matter concerns the religious affairs of Muslims. Both groups present their arguments from the relevant sources of Islamic law, which we will cite, analyse, and interpret in an effort to reach sound conclusions that are firmly grounded in Islamic law while also being applicable and acceptable to the everyday lives of Muslims in every time and place.

Keywords: Qur'an, tradition (*sunnah*), religious innovation (*bid'ah*), good innovation, bad innovation, Islamic law, Muslims, Islamic scholars, Islamic legal arguments.